

Μαρίας Λαμπαδαρίδου-Πόθου: Γράμμα στο γιο μου κι ένα άστρο

Αθήνα, 1982

Η Λήμνια ποιήτρια Μ. Λαμπαδαρίδου-Πόθου κυκλοφόρησε στο τέλος της περασμένης χρονιάς ένα έξοχο, από κάθε άποψη, πεζογράφημα, με τον τίτλο: «Γράμμα στο γιο μου κι ένα άστρο». Η εξάντληση όλων των αντιτύπων της α' έκδοσης, σε λίγες μέρες, είναι αμάχητο τεκμήριο της επιτυχίας του. «Ως συγγραφέας και ως μητέρα —γράφει, στη σ. 145, για το βιβλίο της— *ονειρεύομαι να είναι το πιο όμορφο πνευματικό μου έργο. Είναι σαν να σε γέννησα μian ακόμα φορά*». Και, πραγματικά, το βιβλίο της ετούτο είναι προϊόν μιας ασύγκριτα όμορφης πνευματικής τεκνογονίας. Όλες τις σελίδες του τις διελαύνει ένας οίστρος τρυφερότητας και ειλικρίνειας, ένας οίστρος ποίησης ανώτερης ποιότητας και αληθινής παιδαγωγίας. Όσοι, ιδιαίτερα, ασχολούνται πραχτικά ή θεωρητικά με την αγωγή του παιδιού, δάσκαλοι και γονείς, πέρα από την άρρητη αισθητική ευφροσύνη, που θα νιώσουν διαβάζοντάς το, θα δεχτούν άπειρα ερεθίσματα και μηνύματα παιδαγωγικά, χρήσιμα για το, αυτόχρομα, λεπτό και δύσκολο, έργο τους. Γιατί και η παιδαγωγία, στη βαθύτερη ουσία της, είναι ένα είδος πνευματικής τεκνογονίας, του παιδαγωγού «επιθυμία να φέρη εις τον κόσμον παιδιά της ψυχής του, ομοιώματα του ανωτέρου του εγώ» (Ι. Συκουτρής).

Η σ. έχει επίγνωση, ότι ζούμε σε δύσκολους καιρούς, σε καιρούς βίας και βαθύτατων ηθικών κλυδωνισμών, άρνησης, αβεβαιότητας, μηδενισμού, καταστάσεις επικίνδυνες για την ομαλή προσαρμογή του παιδιού. Γι' αυτό αποφάσισε να μιλήσει, με ειλικρίνεια, στο γιο της και σ' όλα τα παιδιά. Γράφει: «*Γι' αυτό σου γράφω. Για να σε προετοιμάσω. Όσο μπο-*

ρώ» (σ. 68). Να τον προετοιμάσει, να τον βοηθήσει να στηριχτεί στα πόδια του, να βεβαιώσει τον εαυτό του, να ανακαλύψει και να κατακτήσει γνωστικά το γύρω του κόσμο και με το ένστιχτό του, διαισθητικά, να τον αποκαλύψει μέσα του, να συλλάβει τα βαθύτερα μηνύματά του. Δεν του αποκρύβει τις παγίδες της καταναλωτικής κοινωνίας μας, τους κινδύνους, που ενεδρεύουν σε κάθε βήμα του, τις δυσκολίες και τις αντιστάσεις της πραγματικότητας και την ανάγκη, ν' αγωνίζεται, την πάσα στιγμή για να κρατάει όρθια και ελεύθερη την ψυχή του. Η ελευθερία είναι η μοίρα του ανθρώπου (ο άνθρωπος είναι καταδικασμένος να είναι ελεύθερος, γράφει ο Σαρτρ). Και η ελευθερία καταχτιέται και καταξιώνεται με την αδιάκοπη, την ανειρήνευτη πάλη με τον εαυτό μας και με τις αντιστάσεις της γύρω μας φυσικής και ιστορικής πραγματικότητας. Χωρίς την πάλη αυτή καμιά προσωπικότητα δεν κερδίζει την ελευθερία και την ηθική αυτονομία της, κοντολογίς την αξιοπρέπεία της. «*Χωρίς την αντίσταση του αέρα, το πουλί δε θα μπορούσε να πετάξει*», γράφει κάπου ο Κάντιος. Το γνωρίζει πολύ καλά αυτό η σ., επανέρχεται στο ίδιο μοτίβο και συμβουλεύει το γιο της: «*Να θυμώνεις, να επαναστατείς, να φωνάζεις. Και να μη δέχεσαι κανένα είδος δουλείας του πνεύματος. Τότε μόνο θα έχεις κατακτήσει τις αληθινές αξίες της ζωής, όταν δε θα φοβάσαι να αγωνίζεσαι γι' αυτές*» (σ. 136). Η ζωή και ο αγώνας του παιδιού —και του ανθρώπου γενικότερα— για αυτοκαθορισμό και αυτοβεβαίωση δεν έχει πάντα σαν έπαθλο τη νίκη, αλλά και την ήττα και τον ηθικό πόνο. Τα δυνατά όμως άτομα, που αγωνίζονται, πιστά στο χρέος τους, νικούν και

όταν πέφτουν περήφανα, με το κεφάλι ψηλά. Γι' αυτό συμβουλεύει το γιο της να αμύνεται πάντα και να μη δέχεται αδιαμαρτύρητα την ταπείνωση, που εξευτελίζει τον άνθρωπο.

Η επαφή της μάνας-ποιήτριας με το γιο της τής δημιουργεί μια πνευματική ευφορία. Και επικοινωνεί θαυμάσια με τον κόσμο του παιδιού της. Το βλέπει καθημερινά να μεστώνει και να ωριμάζει. Με λαχτάρα παρακολουθεί την ψυχονοητική και συναισθηματική του ανελικτική πορεία στην επαφή του με τα αντικείμενα, έμψυχα και άψυχα, και το αποθησαύρισμα, με την παρθενική του αισθαντικότητα, εμπειριών, συχνά οδυνηρών. Υπάρχει, χωρίς αμφιβολία, ένας κόσμος του παιδιού, που τον δημιουργεί η φαντασία του, με τη θαυμαστή γονιμότητά της. Ο κόσμος αυτός δε μοιάζει με το δικό μας. *«Έχει τις διαστάσεις του, τις γραμμές του, το χρώμα του, τη λογική του, τη γεωμετρία του, την ακουστική του, με μια λέξη τους δικούς του νόμους, ολότελα διαφορετικούς από τους νόμους του δικού μας ψυχοπνευματικού σύμπαντος».* Στον κόσμο αυτόν η σ. διεισδύει αλάνθαστα, τον σπουδάζει σωστά και αποκρίνεται εύστοχα στις απορίες και στα ερωτήματα, που προβάλλει. Συχνά, επιχειρεί αναδρομές στα δικά της πικρά παιδικά χρόνια κι αυτό τη βοηθάει στην επικοινωνία με το γιο της. Η σκέψη της λειτουργεί υπερβατικά, προχωρεί επέκεινα των ορατών ορίων της πραγματικότητας, στις βαθύτερες ρίζες της ύπαρξης. Και ο ανιμισμός (ψυχολατρία) του παιδιού και του πρωτόγονου ανθρώπου δεν είναι μια μυθική ερμηνεία του κόσμου, μια αφελής μεταφυσική: Διαισθητικά ανακαλύπτει τους κώδικες της παιδικής ψυχοτροπίας και σκέψης και αποκωδικοποιεί έτσι πιο εύκολα στο πνεύμα το παιδιού τα μυστικά του κόσμου.

Του μιλά για την κυοφορία του και τον ερχομό του στον κόσμο, για τη

μοναξιά και τον πόνο, για τη δικαιοσύνη και τη θυσία, για την αγάπη και την καλοσύνη (να δίνει το χέρι του στους διπλανούς του κι όταν αυτοί του αρνούνται το δικό τους), για το καλό και το κακό, για τη βία και την τυραννία, για την αλήθεια και το θαύμα της δημιουργίας, για το χρόνο, για το Θεό, για τη ζωή, το θάνατο και την αιωνιότητα, για την πίστη, για τη φτώχεια και τη δυστυχία, για τα ναρκωτικά κ.ά. Τον προτρέπει ν' αγωνιστεί μαζί με τ' άλλα παιδιά, για να δημιουργηθεί ένας κόσμος καλύτερος από το δικό μας.

Οι παραινέσεις της δεν έχουν τον τόνο ξερής ηθικής διδαχής. Η σ. απεχθάνεται τη δογματική διδαχή και την αποφεύγει. Οι παιδαγωγοί —γονείς και δάσκαλοι— σφάλουν, όταν επιζητούν να επιβάλουν δογματικά στο παιδί τις ιδέες τους (γνωστικές, ηθικοπολιτικές, θρησκευτικές, αισθητικές). Η δογματική διδασκαλία, που στηρίζεται στην αυθεντία του παιδαγωγού, βιάζει και παραμορφώνει τη βούληση του παιδιού, τη θρυμματίζει και αλλοτριώνει την ασχημάτιστη ακόμα προσωπικότητά του. Δε σέβεται την ηθική του αυτονομία, το δικαίωμα του αυτοκαθορισμού του. Η αυθεντία μορφώνει δούλους και όχι ελεύθερες προσωπικότητες. *«Η αυθεντία —γράφει η παιδαγωγός Ρ. Ιμβριώτη— στρεβλώνει την ειλικρίνεια του παιδιού και πληγώνει το αίσθημα του αυτοκαθορισμού».* Η σ. δε δογματίζει. Δεν πασχίζει να επιβάλει τις δικές της πίστες. Σέβεται το αναπαλλοτρίωτο δικαίωμα του παιδιού να κάνει το ίδιο τις επιλογές του και να αγωνίζεται για την πνευματική και ηθική του αρτίωση. *«Δεν ξέρω τι θα πιστέψεις εσύ, γιέ μου. Είσαι ελεύθερος να διαλέξεις σωστά»* (σ.36). Με πόση, αλήθεια διακριτικότητα και παιδαγωγικό τακτ προσπαθεί να μυήσει το γιο της στο χριστιανισμό! Γράφει: *«Θα ήθελα να πιστέψεις στο Χριστό... Είτε πιστέψεις, είτε δεν πιστέψεις,*

τούτη τη μέρα (τη Μ.Παρασκευή) να τη ζεις με την ίδια κατάνυξη... Να την αφιερώσεις στο νόημα της θυσίας - της όποιας θυσίας...».

Καλοτυχίζω τα μεγάλα παιδιά και τους εφήβους, τους γονιούς και τους παιδαγωγούς της πράξης, που θα διαβάσουν ένα άρτιο λογοτεχνικό έργο, πεντάποσταγμα μιας θαυμαστής μητρικής και ποιητικής ευαισθησίας, και θα βιώσουν αισθητικά το ασύγκριτο και άφθαρτο κάλλος του. Οι νέοι ιδιαίτερα, πέρα από την αισθητική συγκίνηση και τέρψη που θα νιώσουν, θα προσποριστούν πολύτιμα η-

θικοπνευματικά εφόδια, για να δυναθούν να προσαρμοστούν, όσο γίνεται πιο ανώδινα, στην αντιφατική εποχή μας και υπεύθυνα να πλάσουν την προσωπικότητά τους ελεύθερη και αυτόνομη. Η ελεύθερη και αυτόνομη προσωπικότητα είναι ο έσχατος στόχος μιας γνήσιας δημοκρατικής και ανθρωπιστικής παιδείας, κείριο και ανέκκλητο αίτημα των καιρών μας...

Λ.Δ. Βελιαρούτης
«*Αθηναϊκό Βήμα*», 1.5.1983